

перпера, али ко је властелина осрамио, морао је платити 100 перпера, а уз то је телесно кажњен. За увреду себра плаћали су и властелин и властеличићи 100 перпера, ако ли је најпоследњем себар увредио властелина или властеличића, такођер је платио 100 перпера, осим тога је бивао жигосан. Даље, ако је властелин убио себра, платио је 1000 перпера, а ако је себар убио властелина, платио је 300 перпера и обе су му руке одсечене.

И ако закон прави разлику између сталежа у одређивању казне, ипак се чини, да се та разлика није у свима случајевима и на кривична дела примењивала. Ово се сматрало свакад у једнакој мери кажњиво, мада се у самој казни прави разлика, која је кривцу за учињену кривицу досуђена. Но увећавањем или смањивањем казне само се на то смерало, да се разлике друштвених класа изједначе. Један Душанов закон наређује, ако властелин властeosку жену на силу отме, да изгуби обе руке и нос а ако то себар са властeosком женом учини, да се обеси; ако тако себар себарску жену на силу отме, да изгуби руке и нос. Као што се види из овога примера била је једнака казна, било да је то властелин или себар учинио, али сваки само у свом сталежу, а само се онда мења мера казне, кад се властелин и невластелин као супарници суде.

Где сталешка разлика не утиче, ту је и једнака казна, био кривац ма из којег сталежа. Властелин је дакле исто тако плаћао глобу, бивао је затваран, телесно кажњен (бар властеличић), осакаћен и погубљен, као и невластелин. Изгледа да само жигосање није примењено било на властелу. Такве казне за све беху на пример ко се приставу противио, бивао је затворен; ако је пристав радио противно смислу пресуде, губио је руке и језик; пијаница, који је у свом пијанству некога напао, а није га ранио, кажњен је затвором, а ко је у пијанству некога тешко ранио, изгубио је једну руку и једно око; разбојник и јатак подједнако је лишен једног ока или је за ноге обешен. Ко је убио родитеља, брата, сестру или своје дете, тај је жив спаљен и тако даље.

Као што се из наведених казана види, разбојништво се за Душанова времена сматрало готово као највећи злочин, јер је за то, осим убиства родитеља, најоштрија казна прописана била. А то беше природно. У тако неразвијеном друштвеном стању, при малом броју становника, и према по све оскудним саобраћајним средствима, могло се разбојништво осилити и постати опасно по јавни поредак и могло је коначно спречити потребан саобраћај и трговину, што беху од толике користи за земљу и државу. За то се трудише већ и краљеви, а нарочито Душан, да пошто по то угуше разбојништво, казнећи разбојнике и јатаке најоштријим казнама.

Пре него што завршимо овај кратак опис правног стања, морамо обратити пажњу још на једну установу, која то са своје оригиналности у највећој мери заслужује. Та, на старинским обичајима основана установа, беше узајамна и заједничка одговорност, која се у том састојала, да су окрузи и градови заједнички одговарали за сваки злочин, што се догодио на њиховом земљишту, т. ј. беху обвезани, да кривца издаду, а ако то нису учинили, било што га не нађоше, било што га прикриваху, то су морали да плате глобу, која за то злочинство одређена беше. Ако је кривац доцније пронађен, то су наравно могли тражити од њега оно, што су за њ платили, а могли су га и осудити; но ако то нису хтели, онда је кривац од сваке даље казне био ослобођен. Та заједничка одговорност, као и многе друге установе, такође је поникла из неке врсте заједничког строја. Као